

KRONIKA WYDZIAŁU TEOLOGICZNEGO ATK

(styczeń—czerwiec 1983)

I. UROCZYŚCIOŚCI ROCZNICOWE

Dnia 10 maja 1983 r. odbyła się w Akademii Teologii Katolickiej uroczystość z okazji 20-lecia encykliki *Pacem in terris* oraz 20. rocznicy śmierci jej autora — papieża Jana XXIII. Na uroczystość tę przybył Prymas Polski, ks. kardynał Józef Glemp, który przewodniczył Mszy św. koncelebrowanej przy współudziale m. in. rektora ATK — ks. prof. dra hab. Remigiusza Sobańskiego, prorektora — ks. doc. dra hab. Helmuta Jurosa, dyrektora Instytutu Studiów nad Rodziną — ks. bpa prof. dra hab. Kazimierza Majdańskiego, dziekana Wydziału Teologicznego — ks. prof. dra hab. Jana Łacha, dziekana Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej — ks. prof. dra hab. Mieczysława Lubańskiego oraz dziekana Wydziału Prawa Kanonicznego — ks. prof. dra hab. Tadeusza Pawluka.

Wprowadzając w liturgię Mszy św. ks. rektor Remigiusz Sobański powiedział m. in., że pontyfikat Jana XXIII trwał krótko, zaledwie pięć lat, ale mocno zaznaczył się w historii Kościoła. Te pięć lat ujawniły wielkość, którą w chrześcijaństwie nazywa się świętością. Papież Jan XXIII przypomniał Kościołowi, że aby mówić światu o Bogu, trzeba się zająć światem. I z owego przejęcia światem wyrosła ogłoszona 11 maja 1963 r. encyklika *Pacem in terris*. Dziś dziękujemy Bogu za tę encyklikę, dziękujemy za pracę Jana XXIII w Kościele dla prawdy, jedności i pokoju, inspirowaną miłością.

Podczas Mszy św. homilię wygłosił ks. bp doc. dr hab. Bohdan Bejze. Przypomniał on na wstępie ostatnie dni życia Jana XXIII od ogłoszenia encykliki *Pacem in terris* do dnia śmierci. Zastanawiając się nad pytaniem, co zawdzięczamy papieżowi Janowi XXIII, ks. bp Bejze przytoczył orędzie z 28 października 1958 r., w którym Jan XXIII zwrócił się do licznych adresatów: kapłanów, misjonarzy, laikatu współpracującego z hierarchią kościelną i do wszystkich katolików oraz chrześcijan odłączonych od papieża z apelem o powrót do jedności. Mówił też Jan XXIII o rządzących państwami, wzywając do zakończenia sporów i budowania wolności i pokoju na całym świecie. Przytoczone orędzie jest, zdaniem ks. Biskupa, kluczem do zrozumienia owego

pięcioletniego pontyfikatu, podczas którego Jan XXIII zainicjował głęboki proces odnowy Kościoła. W tym celu zwołał Sobór Watykański II. Ks. bp Bejze zwrócił też uwagę, że wszystkie wypowiedzi papieskie były przyjmowane z zaufaniem, tak jak się słucha ojca. Dużą w tym rolę odegrała niezwykła osobowość Ojca św. Jana XXIII. W dobie ponownie zaostrzających się kryzysów międzynarodowych, w 20-lecie encykliki *Pacem in terris* trzeba wrócić do treści i ducha nauczania Jana XXIII. Nadchodzące ze Stolicy Świętej nadzieje na rychłą beatyfikację Jana XXIII — powiedział na zakończenie ks. bp B. Bejze — są wezwaniem nas do wdzięczności Bogu za wielkie dzieła rozpoczęte w Kościele przed dwudziestu laty.

Po uroczystej Mszy św. ks. Prymas udzielił zebranej wspólnocie akademickiej swego pasterskiego błogosławieństwa.

Dnia 17 maja 1983 r. Wydział Teologiczny ATK zorganizował symposium ku uczczeniu jubileuszu 1950-lecia Odkupienia. Po Mszy św. koncelebrowanej pod przewodnictwem i z homilią ks. bpa doc. dra hab. Edwarda Ozorowskiego, wygłoszono następujące referaty: ks. doc. dr hab. Marian Banaszak — *Rok święty dawniej i dzisiaj*, ks. dr hab. Jacek Salij — *Religijna symbolika otwarcia*, ks. prof. dr hab. Jan Pryszynt — *Nawrócenie jako odpowiedź człowieka na zbawcze dzieło Chrystusa*, ks. prof. dr Josef Ziegler (RFN) — *Kształtowanie życia w Jezusie Chrystusie*, ks. prof. dr Friedrich Beisser (RFN) — *Orędzie Jezusa o panowaniu Boga*. Niemieckojęzyczny referat ks. prof. Zieglera tłumaczył na język polski ks. prof. dr hab. Jan Pryszynt, a referat (wraz z dyskusją) ks. prof. Beissera — ks. dr hab. Antoni Lewek.

Dnia 30 maja 1983 r. została odprawiona uroczysta Msza św. z okazji drugiej rocznicy śmierci ks. kardynała Stefana Wyszyńskiego, Prymasa Polski i Wielkiego Kanclerza ATK. Mszy św. koncelebrowanej przez księży-pracowników naukowych Akademii przewodniczył i okolicznościową homilię wygłosił ks. bp dr Stanisław Stefanek, zastępca dyrektora Instytutu Studiów nad Rodziną ATK.

II. Z DZIAŁALNOŚCI REKTORA ATK

W dniu 18 stycznia 1983 r. Senat Akademii Teologii Katolickiej zebrał się w Domu Arcybiskupów Warszawskich, by złożyć Wielkiemu Kanclerzowi Uczelni, ks. Arcybiskupowi Prymasowi Józefowi Glempowi życzenia noworoczne. Do życzeń tych, składanych w imieniu Senatu i całej Uczelni, ks. rektor prof. dr Remigiusz Sobański dołączył także życzenia i gratulacje oraz wyrazy radości z okazji powo-

łania Księdza Prymasa w skład kolegium kardynalskiego. Na życzenia i gratulacje odpowiedział Ksiądz Prymas w serdecznych, budzących nadzieję słowach, dziękując Uczelni za jej wkład w teologię i kulturę polską. Tegoż dnia Ksiądz Prymas spotkał się z Chórem Akademickim ATK na wieczorne kolędowym. Życzenia w imieniu zespołu i młodzieży akademickiej złożyła mgr Jadwiga Jurkiewicz. Chór wykonał kilka polifonicznych utworów o tematyce związanej z Bożym Narodzeniem.

Dnia 2 lutego 1983 r. ks. rektor Sobański był obecny na uroczystym konsystorzu publicznym w Watykanie, podczas którego Ojciec św. Jan Paweł II wręczył Księdzu Prymasowi Józefowi Głempowi biret oraz pierścień kardynalski.

W dniach 25—26 marca 1983 r. ks. rektor Sobański uczestniczył w zebraniu rektorów europejskich uczelni katolickich należących do Międzynarodowej Federacji Uniwersytetów Katolickich (FIUC). Zebranie to odbyło się na Uniwersytecie Katolickim Deusto w Bilbao (Hiszpania) i było poświęcone m. in. przygotowaniu XIV Zgromadzenia Generalnego FIUC oraz zagadnieniom organizacyjnym w ramach Centrali Koordynacji Badań FIUC.

Dnia 9 kwietnia 1983 r. ks. rektor prof. R. Sobański wygłosił w Berlinie podczas sympozjum dogmatyków, fundamentalistów i kanonistów referat pt. *Duch i funkcja prawa kanonicznego*. Oryginalny tekst tego referatu publikuje *Archiv für Katholisches Kirchenrecht* 1983 nr 1. W sympozjum tym uczestniczyli z ATK także ks. prof. dr hab. Andrzej Zuberbier i ks. doc. dr hab. Helmut Juros.

III. SYMPOZJA NAUKOWE

1. Odnowione obrzędy Sakramentu Pokuty a katecheza

W dniach 11—12 lutego 1983 r. odbyło się w Akademii Teologii Katolickiej ogólnopolskie sympozjum wykładowców katechetyki i pedagogiki religijnej. Otwarcia sympozjum dokonał rektor ATK, ks. prof. dr hab. Remigiusz Sobański. Obradom pierwszego dnia przewodniczył ks. arcybiskup dr Jerzy Stroba, a drugiego dnia — ks. prof. dr hab. Jan Charytański. Podczas sympozjum wygłoszono i dyskutowano następujące referaty: dr Stanisława Grabska — *Problemy dzieci i młodzieży wobec Sakramentu Pokuty*, ks. dr Jan Miazek — *Praktyka pokutna w dziejach Kościoła*, ks. dr Władysław Kubik — *Wychowanie do pokuty na poziomie klas I—IV szkoły podstawowej*, ks. mgr Andrzej Spławski — *Wychowanie do pokuty w klasach*

V—VIII, ks. dr Władysław Koska, ks. dr Gerard Kusz i ks. dr Edward Majcher — *Wychowanie do pokuty w katechezie dla młodzieży*.

2. Modlitwa w życiu chrześcijańskim

W dniach od 28 lutego do 1 marca 1983 r. odbyło się w ATK ogólnopolskie sympozjum nt. *Modlitwa w życiu chrześcijańskim*, zorganizowane przez Katedrę Teologii Życia Duchowego z okazji 400. rocznicy śmierci św. Teresy z Avili. Uczestniczyli w nim przedstawiciele licznych zgromadzeń zakonnych, seminariów duchownych i innych środowisk katolickich. Otwarcia sympozjum dokonał jego inspirator i kierownik wspomnianej katedry, ks. prof. dr hab. Stanisław Olejnik. Wygłoszono następujące referaty: *Św. Teresa z Avili — mistrzyni modlitwy* — o. dr Dominik Wider, *Modlitwa w Piśmie św.* — ks. prof. dr hab. Jan Łach, *Rola modlitwy w życiu duchowym człowieka* — bp dr Wilhelm Pluta, ordynariusz gorzowski, *Modlitwa publiczna Kościoła* — ks. dr hab. Bogusław Nadolski TChr., *Modlitwa w nauczaniu Papieża Jana Pawła II* — ks. doc. dr hab. Jerzy Bajda, *Próba teologii modlitwy* — o. dr hab. Jacek Salij OP. Ponadto odbyły się dyskusje panelowe nt. *Modlitwa we współczesnej refleksji teologicznej* oraz *Specyfika modlitwy chrześcijańskiej*, które prowadzili: Mieczysław Gogacz, ks. prof. Stanisław Olejnik, ks. prof. Jan Pryszyński, ks. doc. Jerzy Bajda, ks. doc. Lucjan Balter SAC, ks. doc. Helmut Jurosi o. dr Otto Filek. Odbyły się też dyskusje w grupach roboczych.

3. Dialog duszpasterski

W dniu 2 marca 1983 r. odbyło się w Akademii Teologii Katolickiej sympozjum naukowe poświęcone zagadnieniom seminaryjnego kształcenia alumnów poprzez pracę w grupach oraz dialogu między duchowieństwem a ludźmi świeckimi. Uczestnicy sympozjum wysłuchali dwóch referatów wprowadzających, a następnie w pięciu grupach tematycznych prowadzono dyskusje nad odnośnymi zagadnieniami.

Ks. dr Michał Kaszowski z Wyższego Seminarium Duchownego w Katowicach, przedstawiając propozycje dotyczące organizacji zajęć dydaktycznych w wyodrębnionych grupach, wskazał na szereg ważnych momentów, które przesądzają o dużej wyższości tej metody nad tradycyjną metodą nauczania poprzez formę wykładu. Praca w grupach może mieć duże znaczenie formacyjne, może być inspirująca intelektualnie, a także — poprzez aktywność członków grup — rozwija zdolności współzycia w społeczności. Jak zauważył ks. dr Kaszowski,

zagadnienie wychowywania i nauczania poprzez pracę w grupach jest jeszcze — w przypadku nauczania teologii — w sferze prób i propozycji. Powstaje w związku z tym potrzeba opracowania specjalnych podręczników przeznaczonych do zajęć grupowych.

Ks. doc. dr hab. Janusz Tarnowski z ATK w swoim wykładzie wprowadzającym *Duszpasterz człowiekiem dialogu* wskazał na niektóre aspekty istoty dialogu, który ma być „wczuwaniem się w drugą osobę” albo — jak mówi Buber — „obejmowaniem” drugiej osoby, co ją wzbogaca, rozszerza. Natomiast postawa dialogu jest wówczas, gdy ktoś ma w sobie gotowość otwarcia się na dialog. Te ogólne rozważania stały się w referacie ks. doc. Tarnowskiego punktem wyjścia do podjęcia zagadnienia dialogu duchowieństwa ze świeckimi. Rysujący się już w pierwszym wieku podział na kler (pasterze) oraz lud (owce) funkcjonuje w jakimś stopniu do dziś. Próbę likwidacji tego podziału podjął Luter, lecz radykalne posunięcie — poprzez likwidację kleru — nie rozwiązało problemu. Chodzi bowiem o to, by kapłani spełniali we wspólnocie Kościoła swoje funkcje, a ludzie świeccy swoje, z tym że wspólnota ta powinna być jedna, bez podziałów.

W trakcie dyskusji w grupach, których uczestnikami byli zarówno kapłani jak świeccy, przedstawiono konkretne przykłady przełamywania wspomnianego podziału w parafiach. Okazuje się wszakże, iż wciąż jeszcze ludzie odnoszą się do księdza z pewnym dystansem, z jakąś obawą. Spotkania bywają bardzo oficjalne. Oczywiście wszystko zależy od postawy księdza i od wiernych, którzy widzą w kapłanie „innego człowieka”. Jak zauważono, nie wszystkie próby „wyjścia do ludu” dają pożądane efekty. Tworzenie grup osób ściśle związanych z księdzem, na przykład w formie duszpasterstwa elitarnego, może dzielić parafię. Tworzą się bowiem „elity”. Choć praktykowanie dialogu nie dzieje się bez pewnych trudności, to jednak ten dialog trwa.

4. Dialog jako warunek ładu chrześcijańskiego

Dnia 2 maja 1983 r. odbyło się w ATK seminarium naukowe, poświęcone tematowi *Dialog jako warunek ładu chrześcijańskiego*. Miało ono na celu przygotowanie materiału na kolejny kongres Międzynarodowej Federacji Uniwersytetów Katolickich (FIUC) w dniach 21—26 sierpnia 1983 r. w Toronto (Kanada). Seminarium prowadził ks. doc. dr hab. Janusz Tarnowski. Wprowadzenia do dyskusji dokonali prof. dr hab. Andrzej Święcicki i ks. dr Tadeusz Sikorski. W seminarium uczestniczyli ponadto ks. dr Jan Korycki, ks. dr hab. Antoni Lewek, dr hab. Janina Słomińska z ATK oraz pięć osób-specjalistów spoza uczelni. W toku obrad omawiano głównie następujące zagadnienia: 1° przyczyny aktualnej dewaluacji dialogu, 2° eta-

py rewaloryzacji dialogu, 3° budowanie przez dialog nowego ładu chrześcijańskiego, 4° wychowanie do dialogu za pośrednictwem uniwersytetów katolickich.

5. Akomodacja misyjna

W dniach 14—16 maja 1983 r. odbyło się w Akademii Teologii Katolickiej XIII ogólnopolskie sympozjum misjologiczne nt. *Akomodacja misyjna*. Trzydniowe obrady otworzył oraz wykład wprowadzający wygłosił kierownik Katedry Misjologii ATK, ks. doc. dr hab. Władysław Kowalak. Podczas sympozjum wygłoszono następujące referaty: ks. dr Bernard Wodecki (Pieniężno) — *Teologia akomodacji misyjnej*, ks. prof. dr Karl Müller (Rzym) — *Akomodacja i inkulturacja w dokumentach papieskich*, ks. dr hab. Antoni Lewek (ATK) — *Akomodacja kulturowa jako zasada ewangelizacji*, ks. dr Antoni Kurek (ATK) — *Akomodacja misyjna w Chinach (XVII—XVIII w.)*, ks. mgr Marian Faliszek (KUL) — *Moralność akomodacji — akomodacja moralności*, ks. mgr Edward Osiecki (Pieniężno) — *Akomodacja katechezy w Melanezji*, ks. dr Henryk Gzella (Pieniężno) — *Akomodacja Kościoła w Indonezji*, ks. dr Grzegorz Okroy (ATK) — *Akomodacja Polonii zagranicznej*.

IV. GOŚCIE ZAGRANICZNI

1. Kardynał Carlo Martini

25 kwietnia 1983 r. odwiedził Akademię Teologii Katolickiej przebywający w Polsce w związku z udziałem w uroczystościach ku czci św. Wojciecha w Gnieźnie arcybiskup Mediolanu kard. Carlo Martini. Po przybyciu na Bielany Dostojny Gość w towarzystwie ks. bpa prof. dra hab. Kazimierza Romaniuka zapoznał się z budową gmachu warszawskiego Metropolitalnego Seminarium Duchownego. Następnie, po powitaniu przez rektora ATK ks. prof. dra hab. Remigiusza Sobańskiego, prorektora ks. doc. dra hab. Helmuta Jurosa, dziekanów Wydziału Teologicznego ks. prof. dra hab. Jana Łacha, Wydziału Prawa Kanonicznego ks. prof. dra hab. Tadeusza Pawluka i Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej ks. prof. dra hab. Mieczysława Lubańskiego, ks. kardynał Carlo Martini udał się do gmachu Akademii Teologii Katolickiej. Podczas spotkania w rektoracie Gość, który — zanim został arcybiskupem Mediolanu — był przez szereg lat profesorem i rektorem Papieskiego Instytutu Biblijnego i Papieskiego Uniwersytetu Gregoriańskiego, interesował się kierunkami ba-

dań naukowych podejmowanych w ATK, a także warunkami pracy profesorów i studentów. Kard. Martini interesował się szczególnie pracą Wydziału Teologicznego. Sam miał zresztą okazję jeszcze tego samego dnia wziąć udział w posiedzeniu Rady Wydziału Teologicznego, podczas którego przedstawiono mu pracowników naukowych Wydziału oraz kierunki prac badawczych.

Po południu ks. kard. Martini odwiedził w towarzystwie ks. bpa prof. dra hab. Kazimierza Majdańskiego Instytut Studiów nad Rodziną ATK w Łomiankach k. Warszawy. Warto dodać, że była to druga wizyta kard. Martini na ATK. Wcześniej, przed 11 laty odwiedził warszawską uczelnię przy okazji kongresu biblijnego w Krakowie.

2. Profesorowie

Na Wydziale Teologicznym ATK wygłosili gościnne wykłady następujący profesorowie z zagranicy:

14 stycznia 1983 r. Russel Chandran, teolog protestancki, rektor seminarium duchownego w Bangalore (Indie) mówił o Stowarzyszeniu Teologów Trzeciego Świata i teologii wyzwolenia.

19 stycznia 1983 r. Christofer Lowe, benedyktyn anglikański z Londynu referował nt. *Ekumenizm osób i ekumenizm instytucji*. Tego samego dnia Günther Stachel z uniwersytetu w Moguncji (RFN) wygłosił wykład i prowadził seminarium nt. *Medytacja w katechezie*.

22 marca 1983 r. prof. dr Gottfried Bitter, kierownik Katedry Katechetyki i Homiletyki na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu w Bonn, wygłosił wykład pt. *Wychowanie do modlitwy*, a prof. dr Heinrich Renings, kierownik Katedry Liturgiki na Fakultecie Teologiczno-Filozoficznym w Paderborn, przedstawił w swych dwóch wykładach: soborową Konstytucję o liturgii w aspekcie historyczno-genetycznym oraz zagadnienie psychohigieny modlitwy wieczornej Kościoła (Komplety).

19 kwietnia 1983 r. przybył do Akademii Teologii Katolickiej dyrektor Instytutu Duszpasterstwa Katechetycznego w Instytucie Katolickim w Paryżu prof. dr René Marlé. Francuski Gość, wygłosił wykład pt. *Reforma katechezy francuskiej i jej realizacja*. Natomiast przebywający w ATK 26 kwietnia profesor Wyższej Szkoły Filozoficznej oo. Jezuitów w Monachium Roman Bleistein wygłosił wykład na temat sytuacji duszpasterstwa młodzieży w Republice Federalnej Niemiec.

V. UDZIAŁ PRACOWNIKÓW NAUKOWYCH WYDZIAŁU W IMPREZACH POZAUCZELNIANYCH

1. Za granicą

W dniach 5—8 kwietnia 1983 r. odbyło się we Frankfurcie nad Menem (RFN) II kolokwium europejskiego COCTI, czyli Konferencji Katolickich Instytucji Teologicznych. Tematem spotkania przedstawiciele Wydziałów Teologicznych Europy, zrzeszonych (lub kandydujących) w COCTI-CICT, było zagadnienie formacji duchowej na wydziałach teologicznych, ze szczególnym uwzględnieniem duchowości świeckich studentów. W kolokwium wzięło udział 40 przedstawicieli wydziałów teologicznych, w tym 3 z Polski: z Akademii Teologii Katolickiej, z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego i z Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie. Wydział Teologiczny ATK reprezentował ks. prof. dr hab. Janusz St. Pasierb.

Przedstawiciel ATK, przemawiając jako jedyny Polak na dwóch sesjach plenarnych, zwrócił uwagę na następujące zagadnienia:

1° przekazał obszerną informację na temat nowo powstałego na ATK kierunku teologii duchowości. Poinformował także o symposium nt. *Modlitwa w życiu chrześcijańskim*, jakie z okazji 400 rocznicy śmierci św. Teresy z Avili zostało zorganizowane na Wydziale Teologicznym ATK przez Katedrę Teologii Życia Duchowego w dniach od 28 lutego do 1 marca 1983. Podczas drugiej sesji plenarnej przedstawiciel ATK mówił na temat przekształcania się modelu kultury, warunkującej życie duchowe współczesnego chrześcijanina, podkreślając, iż teologia w każdej epoce formułowała pewien wzorzec duchowości chrześcijańskiej. U progu nowożytności dokonał tego humanizm chrześcijański, a zwłaszcza Erazm z Rotterdamu. Brak takiego wzorca współczesnego powiększa dezorientację w dziedzinie formacji.

2° W ramach carrefour IV (język francuski) przedstawiciel ATK dokonał najpierw prezentacji sytuacji naszego Wydziału jako wspólnoty świeckich i duchownych wykładowców i studentów. Omówił rolę duszpasterstwa akademickiego ATK i ośrodków pozauczelnianych, sprawę rekolekcji, znaczenie ruchów charyzmatycznych itp. Na prośbę uczestników grupy zobrazował sytuację kulturową w Polsce, dokonując jej porównania z sytuacją kulturową świata zachodniego, by ukazać „nappes d'anticipation” dla formowania duchowości studentów teologii. Podkreślił niebezpieczeństwo „duchowości nostalgii”, jaka występuje, jego zdaniem, obecnie na Zachodzie, wyrażającej się w tęsknocie za dawnym kształtem pobożności chrześcijańskiej. Powołaniem naszym nie jest dziś rekonstruować, lecz konstruować tę pobożność, biorąc za punkt wyjścia nie odniesienia np. do duchowości średnio-

wieczna, lecz do kultury współczesnej. Jeśli rzeczywiście doszło do spoganienia Zachodu, należy postępować tak jak postępują misjonarze — inkulturujący czy akulturujący Ewangelię w konkretnych warunkach.

Dnia 30 marca 1983 r. ks. prof. dr hab. Stanisław Olejnik, kierownik Katedry Teologii Moralnej Szczegółowej, został przyjęty na audiencji prywatnej przez papieża Jana Pawła II w Watykanie, podczas której wręczył Ojcu św. swoją nową książkę pt. *Jedność Kościoła a pluralizm życia chrześcijańskiego* (wyd. ATK, 1982).

W maju 1983 r. ks. prof. dr hab. Alfons Skowronek, kierownik Katedry Teologii Ekumenicznej oraz ks. doc. dr hab. Helmut Juros, prorektor ATK uczestniczyli w centralnych uroczystościach z okazji 500. rocznicy urodzin Marcina Lutera, jakie odbywały się w Eisenach, Erfurcie i Weimarze (NRD).

W dniach 23—26 maja 1983 r. ks. dr Władysław Kubik i ks. dr Roman Murański, adiunkci Katedry Katechetyki, brali udział w sympozjum katechetycznym we Freiburgu (RFN).

2. W kraju

Ks. doc. dr hab. Henryk Muszyński, prodziekan Wydziału Teologicznego i kierownik Katedry Bibliistyki Starego Testamentu ATK został — jako przedstawiciel ATK i ChAT — członkiem Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego w PRL. W tym charakterze uczestniczył kilkakrotnie w posiedzeniach Rady, współpracując jako członek Komisji Dydaktyki i Spraw Studenckich, Komisji Rozwoju Nauki oraz Zespołu Badawczego ds. Studiów Doktoranckich.

Ks. dr Michał Czajkowski, adiunkt Katedry Bibliistyki Nowego Testamentu, kontynuując swą ożywioną działalność biblijno-dydaktyczną, wygłosił w okresie sprawozdawczym następujące odczyty: 8 stycznia 1983 r. podczas ogólnodiecezjalnego kursu katechetycznego w Białymstoku — *Biblijne podstawy encykliki Dives in misericordia*; 3 lutego w ośrodku duszpasterskim dla środowisk twórczych w Warszawie — *Prawda Biblii*; w klasztorze Sióstr Zmartwychwstania Pańskiego w Warszawie mówił 27 lutego na temat *Janowa teologia Męki Pańskiej*, 5 marca — *Relacja między śmiercią a zmartwychwstaniem Jezusa*, 7 kwietnia — *Zmartwychwstanie Jezusa według ewangelistów*, 14 maja — *Zmartwychwstanie według Pawła*; 27 lutego dla artystów-plastyków Warszawy wygłosił w dolnym kościele pw. św. Stanisława Kostki odczyt pt. *Lektura egzystencjalna Biblii*; w centrum duszpasterstwa środowisk medycznych wygłosił w tym samym kościele 5 marca wykład na temat *Biblijne podstawy Roku Świętego*, a 14 maja nt. *Ewolucjonizm i kreacjonizm a biblijne opisy stworzenia*; dla środowiska inteligencji katolickiej Nowego Sącza mówił w dniach 24—26

marca nt. *Wolność chrześcijanina według Ewangelii i wielkich listów Pawłowych, Biblijne podstawy Roku Świętego, Lektura egzystencjalna Biblii*. Klub Filmowy Politechniki Warszawskiej „Kwant” zaprosił 12 kwietnia na dyskusję panelową o filmie Zefirelliego *Jeżus z Nazaretu* prof. dra A. Jackiewicza (PAN), ks. dra hab. J. Frankowskiego i ks. dra M. Czajkowskiego (ATK). Wywiązała się nader żywa i ciekawa, parogodzinna dyskusja, przeważnie na tematy Biblii i biblistyki. Ks. dr M. Czajkowski kontynuował swoje wykłady w ramach duszpasterstwa akademickiego prowadzonego przy stołecznej parafii Najświętszego Zbawiciela. W dniach 25—28 kwietnia omawiał różne formy mesjanizmu w Piśmie św. (mesjanizm dynastyczny, mesjanizm osobowy i mesjanizm bez Mesjasza), a w dniach 9—12 maja mówił o aspektach religijnych i społecznych ogłoszonego przez Jana Pawła II Roku Odkupienia (z okazji 1950. rocznicy). W ramach „Uniwersytetu Radia Riwiera” wygłosił 5 maja przez radio Politechniki Warszawskiej w jej domu akademickim „Riwiera” wykład na temat ludzkich wymiarów Biblii, po czym przez dwie godziny odpowiadał na pytania słuchaczy, kierowane doń drogą radiową, przez telefon i na kartkach przynoszonych do studia.

Studenckie Koło Teologów ATK urządziło 8 maja 1983 r. ogólnouczelniany panel na temat miłości. Ks. dr M. Czajkowski omówił aspekt biblijny, ks. doc. dr hab. J. Bajda — aspekt teologicznomoralny, a prof. dr M. Gogacz — aspekt filozoficzny tego tematu.

Dnia 26 stycznia 1983 r. odbył się w Warszawie doroczny kurs formacyjny dla misjonarzy i rekolekcjonistów ze Stowarzyszenia Apostolstwa Katolickiego (Księża Pallotyni). Uczestnicy kursu wysłuchali i dyskutowali treści wykładów dot. zagadnień wiary, Kościoła i eschatologii chrześcijańskiej. Ks. dr hab. Antoni Lewek, adiunkt Katedry Homiletyki, wygłosił dwa wykłady nt. *Kaznodziejstwo w służbie wiary* oraz *Kaznodziejstwo inspirujące wiarę w Kościół*. W pierwszym wykładzie wskazał na pogłębienie i wzrost wiary u członków Kościoła jako na istotny cel Vaticanum II, fundament soborowej odnowy i pierwszorzędne zadanie Kościoła, a następnie ukazał rolę kaznodziejstwa w budzeniu i formowaniu wiary jako postawy egzystencjalnej chrześcijanina. W drugim wykładzie omówił istotę oraz współczesne trudności wiary w Kościół, jak również soborową (integralną) wizję Kościoła *ad intra* i *ad extra*, jaka winna leżeć u podstaw wiary i kościelnego przepowiadania. Ks. doc. dr hab. Lucjan Balter, kierownik II Katedry Teologii Dogmatycznej wygłosił wykład pt. *Jak dziś nie mówić i jak mówić o sędzie Bożym, niebie, czyścicu i piekle*. Prelegent poddał krytyce występujące jeszcze u wiernych i u niektórych kaznodziejów mylne wyobrażenia o losach pośmiertnych człowieka, po czym przedstawił współczesne ujęcia problematyki eschatologii chrześcijańskiej.

Dnia 9 lutego 1983 r. ks. dr hab. Antoni Lewek wygłosił ww. wykłady także w Płocku podczas kursu dokształcającego dla księży rekollekcyjistów z diecezji płockiej.

Podczas posiedzenia Komisji Episkopatu ds. Seminariów Duchownych, odbywającego się w dniu 7 kwietnia 1983 r. w Warszawie pod przewodnictwem ks. bpa dra Lecha Kaczmarska, ks. doc. dr hab. Janusz Tarnowski, kierownik Katedry Pedagogiki Chrześcijańskiej, referował na temat formacji przyszłych duszpasterzy w seminariach duchownych.

Duchowieństwo polskie wobec Żydów w okresie II wojny światowej — oto tytuł referatu, jaki wygłosił ks. doc. dr hab. Franciszek Stopniak z Katedry Historii Czasów Nowożytnych i Współczesnych Kościoła na międzynarodowej sesji naukowej nt. *Hitlerowskie ludobójstwo w Polsce i Europie 1939—1945*, zorganizowanej w Warszawie w dniach 14—17 kwietnia 1983 r. przez Główną Komisję Badania Zbrodni Hitlerowskich w Polsce. Referat przedstawił m. in. ustalenia co do 561 osób spośród polskiego duchowieństwa, które udzieliły pomocy prześladowanym Żydom na terenie 300 miejscowości w Polsce.

W ramach obchodów 40-lecia powstania żydowskiego w getcie warszawskim przeciwko hitlerowcom odbyła się w Warszawie w dniu 18 kwietnia 1983 r. uroczystość przekazania do użytku odbudowanej po zniszczeniach wojennych synagogi warszawskiej. Podczas tej uroczystości przemówienie wygłosił m. in. ks. bp prof. dr hab. Kazimierz Majdański, b. więzień obozu koncentracyjnego w Dachau, kierownik Instytutu Studiów nad Rodziną ATK.

Ks. prof. dr hab. Stanisław Olejnik, kierownik Katedry Teologii Moralnej Szczegółowej oraz ks. doc. dr hab. Helmut Juros, kierownik Katedry Etyki Społeczno-Gospodarczej uczestniczyli aktywnie w seminarium naukowym nt. *Polityka ludnościowa — dobro człowieka i społeczeństwa polskiego*, zorganizowanym w dniu 6 czerwca 1983 r. w Warszawie przez Komitet Nauk Demograficznych PAN.

VI. HABILITACJE I DOKTORATY

Centralna Komisja Kwalifikacyjna do Spraw Kadr Naukowych przy Prezesie Rady Ministrów PRL zatwierdziła w marcu i kwietniu 1983 r. uchwały Rady Wydziału Teologicznego z października i grudnia 1982 r. w sprawie nadania stopni naukowych doktora habilitowanego teologii: w zakresie homiletyki — ks. drowi Antoniemu Lewkowi, w zakresie literatury starochrześcijańskiej — ks. drowi Wincentemu Myszorowi i ks. drowi Emilowi Stanuli oraz w zakresie socjologii religii — dr Janinie Słomińskiej.

W drugim semestrze roku akademickiego 1982/83 odbyło się na Wy-

dziale Teologicznym jedno kolokwium habilitacyjne oraz pięć przewodów doktorskich. Poniżej podajemy odnośne informacje.

Ks. Bronisław Panek, *Zorganizowana akcja charytatywna w Krakowie w okresie międzywojennym 1918—1939*.

Recenzenci: prof. dr hab. Ryszard Bender (KUL), ks. prof. dr hab. Hieronim Eugeniusz Wyczawski (ATK), ks. doc. dr hab. Franciszek Stopniak (ATK).

Data kolokwium habilitacyjnego: 23 maja 1983 r.

Rozprawa powyższa, w oparciu o źródła archiwalne dotychczas nie wykorzystane, przy zastosowaniu metody historyczno-socjologicznej, ukazuje całościowo ujęty problem wielokierunkowej zorganizowanej dobroczynności katolickiej na terenie Krakowa w latach 1918—1939. Uwzględniono w zasadzie wszystkie stowarzyszenia, instytucje i zakłady charytatywne, które podlegały kontroli władz i ustawodawstwu kościelno-państwowemu. Na uwarunkowania potrzeb i istniejących instytucji złożyły się m. in. stosunki gospodarcze Krakowa pod zaborem austriackim, struktura organizacyjna Kościoła, tradycje w zakresie dobroczynności i in. (rozdz. I—V). Dobroczynność zorganizowaną przedstawiono według stowarzyszeń, które sklasyfikowano na stowarzyszenia nie prowadzące zakładów dobroczynnych i prowadzące takie zakłady (rozdz. VI). Dobroczynność zakładowa obejmowała potrzebujących opieki stałej i długofalowej, począwszy od niemowląt a skończywszy na niedołączonych osobach w podeszłym wieku (rozdz. VII). Wreszcie przedstawiono dobroczynność pozazakładową, jak schroniska, dożywianie, opieka pozaszkolna itp. (rozdz. VIII). Prezentowana rozprawa jest pierwszą w literaturze polskiej próbą naukowego opracowania zorganizowanej działalności charytatywnej.

Ks. Wincenty Łanowy, *Twórczość kaznodziejska o. Teodora Grubera (1740—1808) na tle epoki*.

Promotor: ks. bp doc. dr hab. Edward Ozorowski.

Recenzenci: ks. prof. dr hab. Czesław Bartnik (KUL), ks. prof. dr hab. Hieronim Eugeniusz Wyczawski (ATK).

Data obrony doktorskiej: 7 lutego 1983 r.

Badania objęły analizę treści kazań o. Grubera oraz relacje zachodzące między jego przepowiadaniem a współczesnym mu społeczeństwem polskim. Uwzględniono również powiązanie umysłowych prądów Oświecenia z tematyką, podawanymi motywami, stosowaną budową i stylem jego kazań. Podstawę źródłową badań stanowiły kazania o. Grubera wydane drukiem w latach 1776—1790. Przeprowadzona analiza wykazała, że kaznodzieja zajmował się zagadnieniami dogmatycznymi, moralnymi, społecznymi i ascetycznymi. W przedstawianiu problematyki dogmatycznej nie ulegał prądom epoki. O Bogu, Chrystusie, Ko-

ściele i rzeczach ostatecznych mówił spokojnie, bez wdawania się w polemikę światopoglądową. Tendencje panujące w teologii moralnej XVIII w. znalazły również swój wyraz w omawianych kazaniach. W warunkach ścierania się odmiennych systemów moralnych stało przed o. Gruberem niełatwe zadanie ukazania prawdziwej wiary, nadziei i miłości w życiu człowieka. Conty kardynalne nie znalazły szerszego zainteresowania w jego przepowiadaniu. Głosił on potrzebę odnowy moralnej narodu polskiego. W budowie kazań o. Grubera widać wyraźnie wpływ szkoły francuskiej (Massillon, Bossuet, Fénelon, Fléchier). Tworzywem jego kazań były teksty z Pisma św., Ojców Kościoła, pisarzy starochrześcijańskich i wielkich teologów. Autor dysponował świetnym narzędziem kaznodziejskim — barwną i dosadną polszczyzną.

Ks. Eugeniusz Szczotok, *Dialog duszpasterski z robotnikami w diecezji katowickiej*.

Promotor: ks. doc. dr hab. Janusz Tarnowski.

Recenzenci: ks. doc. dr hab. Jerzy Bajda (ATK), ks. doc. dr hab. Romuald Rak (KUL).

Data obrony doktorskiej: 21 lutego 1983 r.

Rozprawa składa się z dwóch części: Część I pt. *Kościół wobec klasy robotniczej* posiada charakter historyczny i omawia najpierw powstanie oraz problemy klasy robotniczej w Europie Zachodniej na tle rewolucji przemysłowej, a następnie rysuje dzieje Śląska, dając pogląd na sytuację świata robotniczego na Śląsku i panujące tam stosunki duszpasterskie. Widać tu bardzo wyraźnie, że więź między duszpasterzami a robotnikami rozwijała się pomyślniej na Śląsku niż w Europie Zachodniej. Część II zatytułowana: *Rozwój dialogu duszpasterskiego z robotnikami*, zajmuje się pojęciem dialogu w świetle filozofii i dokumentów Magisterium Kościoła. Najpierw formułuje pojęcie dialogu duszpasterskiego, a następnie daje opis pewnych działań duszpasterskich, interpretowanych jako zastosowanie dialogu duszpasterskiego w diecezji katowickiej. Celem rozprawy było: 1° wykazać w oparciu o fakty historyczne, że uprzemysłowienie i urbanizacja niekoniecznie musi prowadzić do dechrystianizacji klasy robotniczej; kryzys religijny ma swe źródło nie tyle w industrializacji, co raczej w utracie więzi duszpasterzy z robotnikami; 2° uzasadnić, że w duszpasterstwie teraźniejszości i przyszłości dialog urasta do rangi jednej z najważniejszych metod duszpasterskich.

S. Czesława Sondej, *Koleżeństwo i przyjaźń jako problem katechetyczny*.

Promotor: ks. prof. dr hab. Jan Charytański.

Recenzenci: ks. prof. dr hab. Mieczysław Majewski (KUL), ks. doc. dr hab. Janusz Tarnowski (ATK).

Data obrony doktorskiej: 7 marca 1983 r.

Celem powyższej rozprawy doktorskiej było znalezienie odpowiedzi na pytanie, czy i jak katecheza polska uwzględnia zagadnienie koleżeństwa i przyjaźni? Analiza źródeł, w skład których wchodzi podęczniki i materiały pomocnicze do pierwszego i drugiego programu szczegółowego wykazała, że katecheza moralna dużo uwagi poświęca zagadnieniu koleżeństwa i przyjaźni oraz uczy katechizowanych przeżywania koleżeństwa i przyjaźni w duchu chrześcijańskim. Również katecheza przygotowująca uczniów do życia we wspólnocie Kościoła dostrzega w życiu koleżeńsko-przyjacielskim teren, na którym mogą kształtować się postawy eklezjalne. Ponadto przy wprowadzaniu katechizowanych w tajemnicę Kościoła katecheza uwzględnia doświadczenia koleżeństwa i przyjaźni, traktując je jako naturalną podstawę do budzenia religijnego doświadczenia rzeczywistości Kościoła.

Ks. Piotr Kosmol, *Współczesne poglądy na problem relacji prawa i moralności*.

Promotor: ks. doc. dr hab. Helmut Juros.

Recenzenci: ks. prof. dr hab. Stanisław Olejnik (ATK), ks. prof. dr hab. Stanisław Witek (KUL).

Data obrony doktorskiej: 7 marca 1983 r.

W rozprawie podjęto problem nie nowy, lecz mający już długą historię. Postawiono go jednak na nowo, bowiem w ostatnich czasach wywiązała się wokół niego szeroka dyskusja i zarysowały się tendencje jego odmiennego, niż to było w przeszłości, rozwiązania. Rozprawa miała służyć ich krytycznemu rozpatrzeniu oraz wypracowaniu nowego, bardziej właściwego modelu relacji prawa i moralności. Jest to zatem praca o charakterze systematyczno-metodologicznym. Składa się z dwóch części. Pierwszą poświęcono sprecyzowaniu pojęć — korelatów rozpatrywanej w pracy relacji, a następnie rozejrzeniu się w historii problemu, rozpatrzeniu wysuwanych w przeszłości propozycji jego rozwiązań. Wyszukiwano tu kilka teoretycznie możliwych modeli ustawienia relacji prawa i moralności. Analiza historyczna pozwoliła na wyłączenie już z góry niektórych z nich. W odniesieniu do innych sprawa okazała się nie taka prosta. Trzeba było je bardzo gruntownie przeanalizować, co stało się przedmiotem drugiej części rozprawy. Starano się naprzód wyeliminować rozwiązania nie dające się utrzymać w świetle oceny krytycznej, następnie zaś zaprezentowano próbę bardziej właściwego ujęcia relacji prawa i moralności, wyrażoną postulatami korelacji, a nawet pewnej integracji prawa i moralności.

Kazimierz Domagalski, *Obraz duchowości małżeńskiej w oparciu o czasopismo „L'Anneau d'Or”*. Studium socjologiczno-teologiczne duchowości.

Promotor: ks. doc. dr hab. Jerzy Bajda.

Recenzenci: ks. doc. dr hab. Seweryn Rosik (KUL), ks. doc. dr hab. Witold Zdaniewicz (ATK).

Data obrony doktorskiej: 8 czerwca 1983 r.

Praca ta jest próbą przedstawienia podstawowych rysów modelu małżeństwa, jaki wypracowano na Zachodzie (Francja), konkretnie w czasopiśmie pt. „L'Anneau d'Or” ukazującym się w latach 1945—1967 i obejmującym 138 zeszytów. Autor próbuje nakreślić możliwie pełny obraz małżeństwa chrześcijańskiego w oparciu o refleksję biblijną, teologiczną, antropologiczną z pogranicza filozofii, etyki, psychologii, w oparciu o doświadczenie, „przeżycie” zawarte w ankietach czytelników, jak i w oparciu o głęboki humanizm widoczny w spojrzeniu teologicznym autorów czasopisma na arcydzieła literatury pięknej traktujące o problemach małżeństwa.

Antoni Lewek